

ФЕНОМЕНОЛОГІЯ/КОНЦЕПТ «КОНСТИТУЦІЙНА ЛЮДИНА» ЯК УНІВЕРСАЛЬНИЙ ІМПЕРАТИВ ВИЗНАННЯ, ЛЕГАЛІЗАЦІЇ, ОХОРОНИ І ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ

Хван Руслан Миколайович

*кандидат юридичних наук, докторант,
Національний авіаційний університет
м. Київ, Україна*

В процесі формування, становлення, розвитку та вдосконалення макрофеноменології демократичної правової державності, що базується: а) у аксіологічно-функціональному вимірюванні – на ліберально-демократичних цінностях та соціально-гуманістичних засадах і механізмах функціонування публічної влади; б) у біхевіористично-діяльнісному розумінні – на пріоритеті прав і свобод людини перед правами держави, – у підсумку в) виникає, формується, проявляється та функціонує у конотаційному та наративному просторі якісно нова феноменологія/концепт «конституційна людина», що напряду і опосередковано виникає на основі національного конституційного права і законодавства та впливає на існування і функціонування феноменології демократичної правової державності, – ба більше, є яскравим доктринально-прагматичним свідомством її прояву та позитивно-якісною оцінкою її ефективності.

Варто враховувати, що в процесі усвідомлення і розуміння своєї нормативно-онтологічної природи профільна феноменологія/концепт «конституційна людина» володіє низкою характерологічних системно-комплексних ознак ідентифікаційної властивості, що суттєво розширюють його змістовні межі. Звідси варто зазначити і розуміти, що: А) він заснований на конституційно-правовому статусі людини, а також її груп та асоціацій (*статусно-суб'єктний критерій* – авт.), що Б) існують та функціонують в умовах місцевого самоврядування, в межах територіальної громади, в ординарному філософському стані повсякденності (*самоврядно-асоційований критерій* – авт.), причому, В) в процесі реалізації наведеними суб'єктами свого конституційно-правового та муніципально-правового статусів (*статусно-реалізаційний критерій* – авт.), Г) на основі функціонування широкої інституційної бази громадянського суспільства (*визначально-просторовий критерій* – авт.), Г') структурні інституції якого задовольняють їх екзистенційні інтереси (*біхевіористичний критерій* – авт.), і Д) виступає ознакою якісно нових тенденцій в конституціоналізації та інституціоналізації

державності (*якісно-інституційний критерій* – авт.) та Е) формуванні в її межах чіткої і однозначної управлінської гуманістично-гуманітарної парадигми в діяльності публічної влади (*публічно-управлінський критерій* – авт.), – Є) причому, як публічної державної, так й публічної самоврядної (муніципальної) влади [1] (*публічно-видовий критерій* – авт.), – і у імперативному підсумку, Ж) спрямований на визнання, охорону, захист, гарантування реалізації прав, свобод і законних інтересів людини, її груп та асоціацій, а також розвиток та вдосконалення таких прав і свобод в межах локального простору в якому людина здійснює свій життєвий цикл, за допомогою форм загального захисту, які передбачені державою, що буде однозначно визначати такий її захист на рівні держави (*локально-захисний критерій* – авт.).

Отже, можна стверджувати, що профільна феноменологія/концепт «конституційна людина» в своїй структурній організації складається з двох основоположних концептів – «конституційна людина» + «муніципальна людина», що базуються на інтегративному принципі формування, існування, функціонування і реалізації. Причому, в історичному розумінні концепт «муніципальна людина» виникає першим, ще до формування основоположних засад державності, – у виникненні якої муніципалізм відіграв інституційно-конститууючу роль [2]. В умовах сьогодення, коли спостерігаються процеси формування мегатрендів глобалізації саме в онтологічно-субординаційному усвідомленні і розумінні концепт «конституційна людина» володіє по відношенню до концепту «муніципальна людина» безумовним пріоритетом, бо фактично виступає стратегічною метою та інструментально-функціональним підсумком національного і глобального конституціоналізму, а також феноменології демократичної правової державності [3]. Хоча при цьому концепт «муніципальна людина» виступає іманентною та визначальною частиною, первинним елементом, ознакою, критерієм концепту «конституційна людина» [4]. Такий методологічний підхід не тільки об'єктивує, актуалізує та контекстуалізує подальші дослідження зазначеної проблематики у її засадничому, структурному розумінні та блоковому будівництві, – але й дає можливість зробити важливий висновок, що обидва концепти і «муніципальна людина», і «конституційна людина» напряду є пов'язаною з формуванням, визнанням, легалізацією, охороною і захистом прав людини – ба більше, виступають універсальним імперативом зазначених процесів.

Стверджуючи, що в основі профільної феноменології/концепту «конституційна людина» лежить конституційно-правовий статус людини як сукупності її прав і обов'язків, що зафіксовані конституцією держави та рефлексовані у поведінково-діяльнісній парадигмі її органів

публічної влади, – ми підтримуємо доктринальну позицію австралійсько-американської дослідниці З. Робінсон, яка зафіксована у її науковому дослідженні «Constitutional Personhood» («Конституційна людина»). Розглядаючи поняття «конституційної людини» як особливу форму правового статусу, вона визначає людину як носія конституційних прав, на якого поширюється захист, передбачений конституцією США. Ба більше, розуміння феноменології конституційної людини характеризується більш широким підходом і тлумаченням, – тобто, воно не обмежується тільки ознакою їх правового стану, зокрема громадянством (правовий статус, що спирається на сталий правовий зв'язок людини з державою – авт.) чи резидентством (відповідний статус фізичної особи в податковому законодавстві, що залежить від її постійного знаходження /проживання/ на території держави – авт.), – а включає до свого кола будь-яку особу (громадян, негромадян – іноземців, апатридів, біпатридів, а також резидентів, нерезидентів та інших фізичних осіб з будь-яким податковим статусом – авт.), яка підпадає під юрисдикцію конституційного права (як єдиної основоположної і профілюючої галузі національного права і національного законодавства – авт.), що надає захист фундаментальних прав та свобод [5, р. 666] (конституційне право як провідна галузь національного права і національного законодавства, що надає найбільшу системно-комплексну універсальну, оптимальну та ефективну форму захисту, що спирається на його різновиди, а саме: самозахист людини, захист її прав і свобод органами публічної влади, включаючи й органи місцевого самоврядування, судовий захист, захист органом конституційної юрисдикції, а також захист прав і свобод людини в органах міжнародної судової юрисдикції – авт.).

Отже, бачимо, що тут єдиним і основоположним підходом виступає статусно-нормативний підхід, що базується на: а) усвідомленні і розумінні правового статусу (*статусний критерій* – авт.); б) на видовому виокремленні такого статусу як особливого (*статусно-видовий критерій* – авт.); в) на акцентуації загального (основоположного) змісту такого статусу, як сукупності конституційних прав (*статусно-структурний критерій* – авт.); г) на визначенні людини як носія таких конституційних прав (*суб'єктно-нормативний критерій* – авт.); г') на усвідомленні і розумінні людини як об'єкта захисту, що передбачений конституцією держави (*суб'єктно-захисний критерій* – авт.); д) універсальному розумінні такого захисту в межах національного права і національного законодавства (*універсально-захисний критерій* – авт.).

Резюмуючи, можна констатувати, що права людини, виступаючи універсальним імперативом демократичної правової державності, а також центральним елементом правового статусу людини, її груп та

асоціацій, визначають процеси його формування, існування, функціонування, динаміки, розвитку і вдосконалення – детермінують феноменологію/концепт «конституційна людина» більш суттєвою онтологією, більш глибоким теоретичним підходом, аксіологічними та функціональними характеристиками, а також більш чітким організаційним та організаційно-правовим супроводженням і забезпеченням.

Література

1. Баймуратов М.О. Муніципальна влада в системі публічної влади в Україні в умовах муніципальної реформи. Тези конференції «Муніципальна реформа в контексті євроінтеграції України: позиція влади, науковців, профспілок та громадськості» (Київ, 8 грудня 2017 р.). URL: https://www.researchgate.net/publication/323641183_MUNICIPALNA_VLADA_V_SISTEMI_PUBLICNOI_VLADI_V_UKRAINI_V_UMOVAN_MUNICIPALNOI_REFORMI
2. Батанов О. В. Муніципалізм у системі категорій сучасного муніципального права: концептуальний аспект. *Актуальні проблеми держави і права*. 2011. Вип. 61. С. 172-180. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdp_2011_61_25
3. Баймуратов, М., Кофман, Б. Конституційна людина» і «Муніципальна людина»: проблематика визначення, ідентифікації та взаємозалежності феноменологій як новацій в конституційному і муніципальному праві в умовах демократичної правової державності. *Scientific Collection «InterConf»*. 2024. № 208. С. 91–100. URL: <https://archives.interconf.center/index.php/conference-proceeding/article/view/144>
4. Баймуратов, М. О., Кофман, Б. Я. Парадигма «права людини – муніципальні права людини – муніципальна людина» як стратегічно-базовий напрям у формуванні та функціонуванні демократичної правової державності. *Правовий часопис Донбасу*. 2024. №1(4). С. 3–10. URL: <https://doi.org/10.32782/2523-4269-2022-81-4-1-3-10>
5. Robinson, Z. Constitutional personhood. *George Washington Law Review*. 2016. № 84(3). С. 605–667.